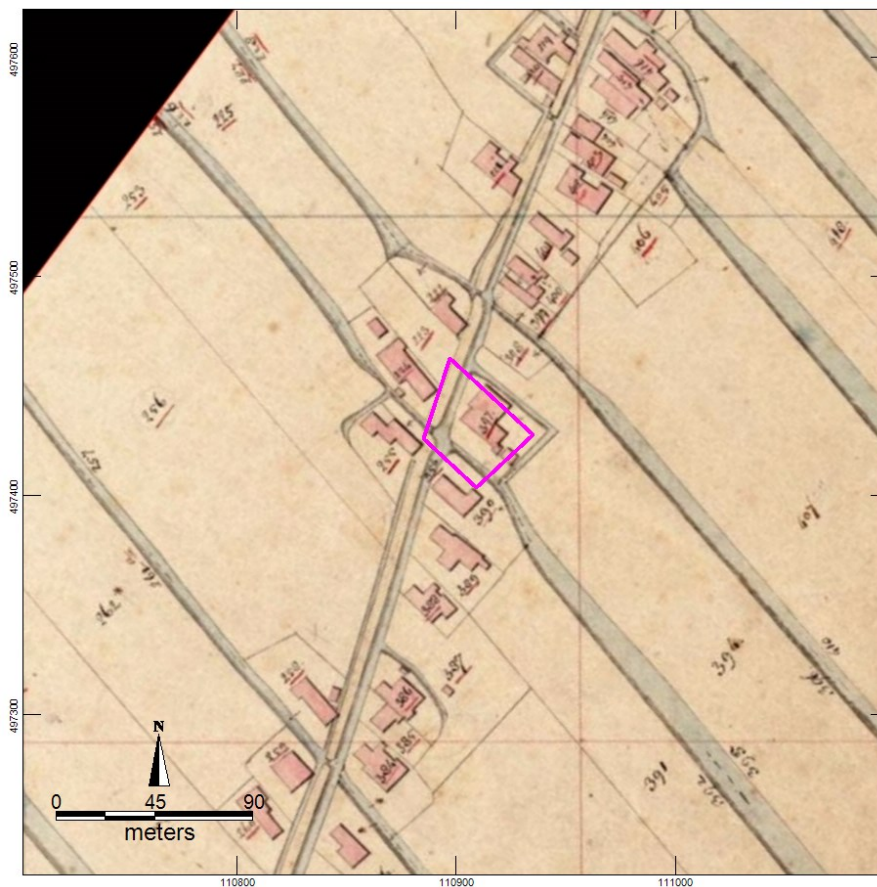

Assendelft
Locatie Dorpsstraat 315-321
(Gemeente Zaanstad)

Een bureauonderzoek

*Plangebied op de minuutplan uit 1811-1832.
Bron: Beeldbank Rijksdienst Cultureel Erfgoed.*

ArGeoBoor rapport 1405
auteur: L.C. Nijdam (senior
prospector)

paraaf voor vrijgave

datum: 18 februari 2016
Opdrachtgever: Commandeur
Bouwontwikkeling

ISSN: 2351-9975

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting.....	3
1 Inleiding.....	5
1.1 Kader.....	5
1.2 Doel en Vraagstelling.....	5
1.3 Administratieve data.....	6
2 Gegevens plangebied.....	6
2.1 Beschrijving plangebied.....	6
2.2 Voorziene ontwikkeling.....	8
3 Archeologisch bureauonderzoek.....	9
3.1 Aardkundige gegevens.....	9
3.2 Historische situatie.....	10
3.3 Archeologische informatie.....	12
4 Archeologische verwachting.....	15
5 Aanbeveling/Selectieadvies.....	16
Literatuur.....	17
Bronnen Geraadpleegde Kaarten.....	17
Bijlage 1. Verslag René Lute archeologisch onderzoek Dorpsstraat 315-321	

Samenvatting

In opdracht van Commandeur Bouwontwikkeling heeft ArGeoBoor een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie Dorpsstraat 315-321 te Assendelft (Gemeente Zaanstad). De aanleiding van het onderzoek is de sloop van het grootste deel van de bestaande bebouwing en vervolgens de bouw van drie nieuwe woningen. Hierbij wordt de bodem geroerd op plaatsen waar dit mogelijk nog niet eerder gebeurt is. Eventuele archeologische waarden kunnen hierbij verstoord worden. Het plangebied heeft een oppervlakte van 1.500 m².

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat binnen het plangebied Dorpsstraat 319-325 nog archeologische resten verwacht kunnen worden. Het gaat in ieder geval om resten van de nieuwe tijdse boerderijen, waarvan een kleinschalig archeologisch onderzoek al heeft uitgewezen dat deze teruggaan tot begin 17^e eeuw. Bij dit onderzoek uitgevoerde grondboringen hebben ophogelagen aangetoond tot een diepte van 70 tot 100 cm-mv, waarbinnen nog oudere resten aanwezig kunnen zijn. Op basis van vondsten in de omgeving kan het gaan om vindplaatsen die teruggaan tot in de 11^e eeuw, maar waarschijnlijk is een ouderdom tot in de 13^e eeuw. Op het veen in de omgeving van Assendelft zijn nog geen vondsten bekend uit de periode 3^e – 10^e eeuw. Uit de Romeinse tijd en late ijzertijd zijn vindplaatsen bekend ten westen van het dorp, waar krekten het veen ontwaterden, waardoor het begaanbaar werd. In de directe omgeving ontbreken vindplaatsen uit deze vroege periode tot op heden. Vindplaatsen van vóór de late ijzertijd worden niet verwacht.

Archeologische resten zullen zich bevinden in de aangetoonde ophogingslagen en in dieper gelegen mogelijk veraarde veenlagen of lagen met kleibrokjes die kunnen duiden op grondbewerking van het veen ten behoeve van akkerbouw of een lage opgeworpen huisterp. Archeologische waardevolle resten worden verwacht onder een geroerde en opgebrachte laag uit de nieuwe tijd met een dikte van circa 50 cm.

Naast de bodemverstoring van de bovenste 50 cm van het terrein zijn langs de noordwest, zuidwest en noordoostzijde van het perceel gedempte sloten aanwezig. De bodemverstoring is hier dieper. De slootbodems kunnen echter ook nog archeologische resten bevatten in de vorm in de sloten terecht gekomen voorwerpen uit diverse perioden.

Het wordt aanbevolen om in het plangebied Dorpsstraat 315-321 een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren bij graafwerkzaamheden die dieper gaan dan 50 cm –mv. Om verder archeologisch onderzoek te voorkomen wordt het aangeraden om graafwerkzaamheden dieper dan 50 cm-mv te vermijden. Is dit niet mogelijk dan wordt aangeraden om ter plaatse van de voorziene bodemverstoringen een gravend archeologisch onderzoek uit te voeren door middel van een proefsleufonderzoek. Gezien de beperkte oppervlakte van de te verstoren bodem wordt aangeraden om een uitbreiding van proefsleufonderzoek tot een archeologische opgraving mogelijk te maken.

Gravend archeologisch onderzoek mag alleen worden verricht op basis van een door de bevoegde overheid goedgekeurd Programma van Eisen.

ArGeoBoor wijst erop dat men bij bodem verstorende activiteiten wettelijk verplicht is om eventuele (toevals)vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OC&W (Monumentenwet 1988, artikel 53). Het rijk heeft deze taak in de praktijk gedelegeerd naar de lagere overheden. In dit geval wordt aangeraden om in dergelijke gevallen contact op te nemen met de gemeente Zaanstad.

1 Inleiding

1.1 *Kader*

In opdracht van Commandeur Bouwontwikkeling heeft ArGeoBoor een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie Dorpsstraat 315-321 te Assendelft (Gemeente Zaanstad). De aanleiding van het onderzoek is de sloop van het grootste deel van de bestaande bebouwing en vervolgens de bouw van drie nieuwe woningen. Hierbij wordt de bodem geroerd op plaatsen waar dit mogelijk nog niet eerder gebeurt is. Eventuele archeologische waarden kunnen hierbij verstoord worden. Het plangebied heeft een oppervlakte van 1.500 m². Voor de locatie is het bestemmingsplan Centrum Assendelft van kracht (2d.d. 008-06-26). Binnen het plangebied geldt onder meer de dubbelbestemming archeologisch waardevol gebied. Het gemeentelijk beleid is dat bij plannen met een omvang groter dan 100 m² en dieper dan 35 cm-mv rekening dient te worden gehouden met eventuele archeologische waarden in de bodem. Het bureauonderzoek is een eerste stap in het archeologisch onderzoeksproces.

Het archeologisch bureauonderzoek is uitgevoerd in februari 2016.

1.2 *Doel en Vraagstelling*

De doelstelling van het bureauonderzoek is het formuleren van een archeologische verwachting voor het plangebied op basis van bekende aardkundige, historische en archeologische gegevens. Vervolgens wordt gekeken of de voorziene ontwikkelingen schadelijk zijn voor eventuele archeologische resten. De volgende vragen staan bij het onderzoek centraal:

- Wat is de archeologische verwachting van het plangebied?
- Wat is de aard en diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?
- Kan iets gezegd worden over de eventuele verstoring van de bodem?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden?

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3.¹

¹ Centraal College van Deskundigen Archeologie 2013

1.3 Administratieve data

Adres/toponiem:	Dorpsstraat 315-321
Kadastrale nrs.	Zaanstad, sectie O nrs. 1765 en 1764 BAG-register: beide panden zijn gebouwd rond 1900.
Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Zaanstad
Opdrachtgever:	Commandeur Bouwontwikkeling
Contactpersoon:	André Commandeur Oosterkwelweg 3 1771 MH Wieringerwerf T 022-7600660
bevoegd gezag:	Gemeente Zaanstad
Centrum Coördinaat:	110.910/ 497.433
Oppervlakte:	Circa 1.500 m ²
Kaartblad:	25B
Onderzoekmeldingsnummer:	3988947100

2 Gegevens plangebied

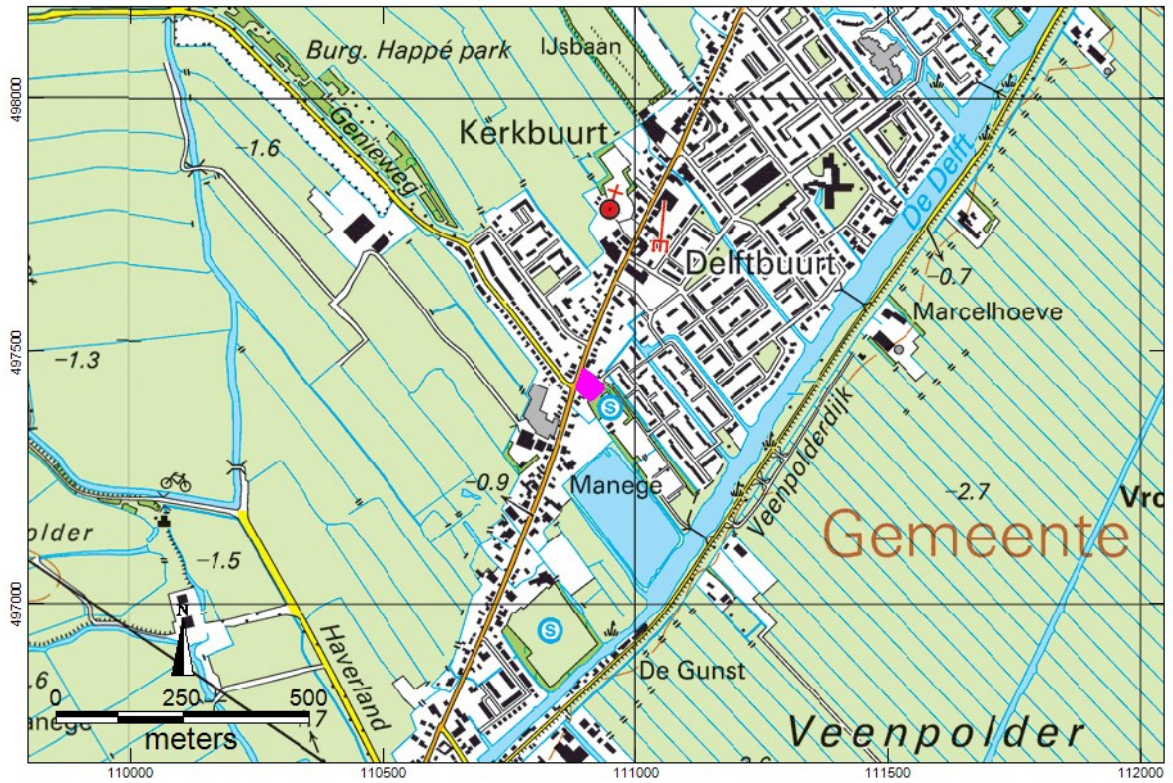
2.1 Beschrijving plangebied

Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 40 x 40 meter en bevindt zich aan de zuidoostzijde van de Dorpsstraat op de hoek en ten zuidwesten van het Rosa Manuspad (zie afbeeldingen 1a en 1b). In het westen sluit de Genieweg aan op de Dorpsstraat. Het pand in de zuidhoek van het perceel is nr. 315, het andere pand heeft geen huisnummer. Het huis wat voorheen aan de Dorpsstraat stond in 2012 gesloopt. Uit het BAG-register blijkt dat de beide panden die nu binnen het plangebied staan rond 1900 gebouwd zijn.² De kleine schuurtjes in de oosthoek van het perceel zijn rond 1960 gebouwd.

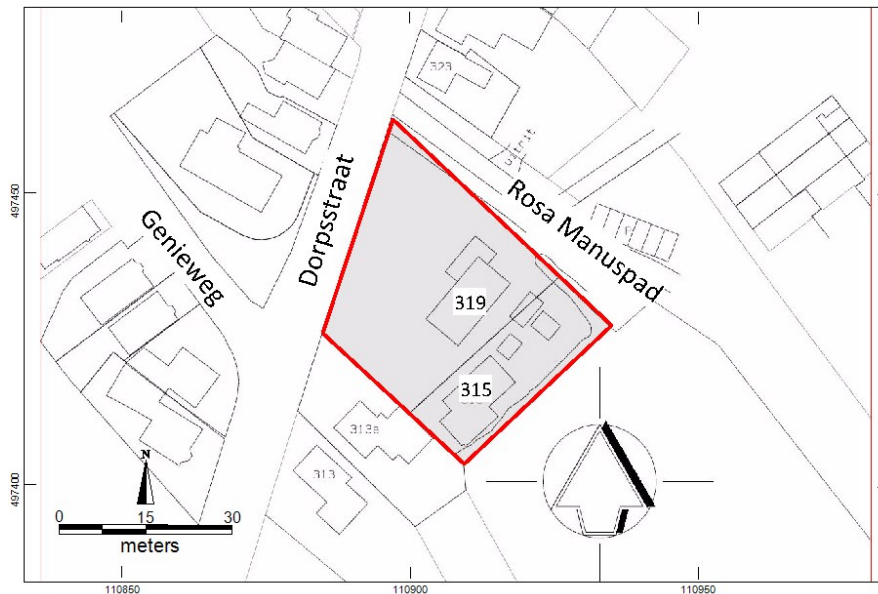
Het maaiveld ligt tussen de 0,8 m - NAP (noordwestzijde) en 1,1 m - NAP (zuidoostzijde).³

² BAG 2016 (=Basisregistraties Adressen en Gebouwen)

³ AHN-2 2007-2012

Afbeelding 1a. Ligging van het plangebied(rood) op een topografische kaart.⁴

Afbeelding 1b. Ligging van het plangebied(rood) op een topografische kaart.⁵

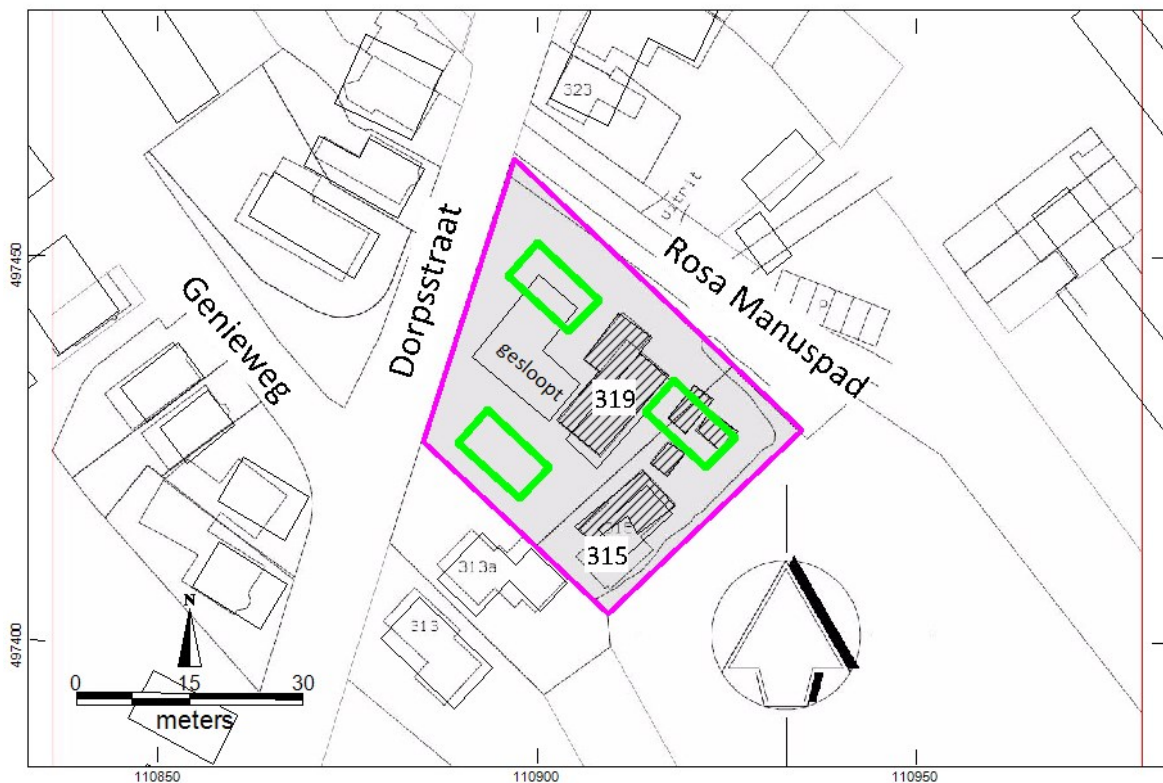
⁴ Kadaster 2012

⁵ Kadaster 2012

2.2 Voorziene ontwikkeling

Het is de bedoeling om de bestaande bebouwing te grotendeels te slopen, alleen een deel van huisnr. 315 blijft gespaard en zal dienst gaan doen als bijgebouw bij een nieuw te bouwen woning aan het Rosa Manuspad. Twee andere woningen zullen aan de Dorpsstraat worden gebouwd. De woningen zullen worden gefundeerd met heipalen en de bodemontgraving zal zo minimaal mogelijk worden gehouden.

De exacte bodemverstoring in de vorm van een palenplan en de aanwezigheid van kruipruimten zijn nog niet bekend. Verwacht dat de bodem tot minimaal 50 cm –mv zal worden uitgegraven en dat ter plaatse van riolering en vorstranden de bodem tot 80 cm-mv zal worden ontgraven.

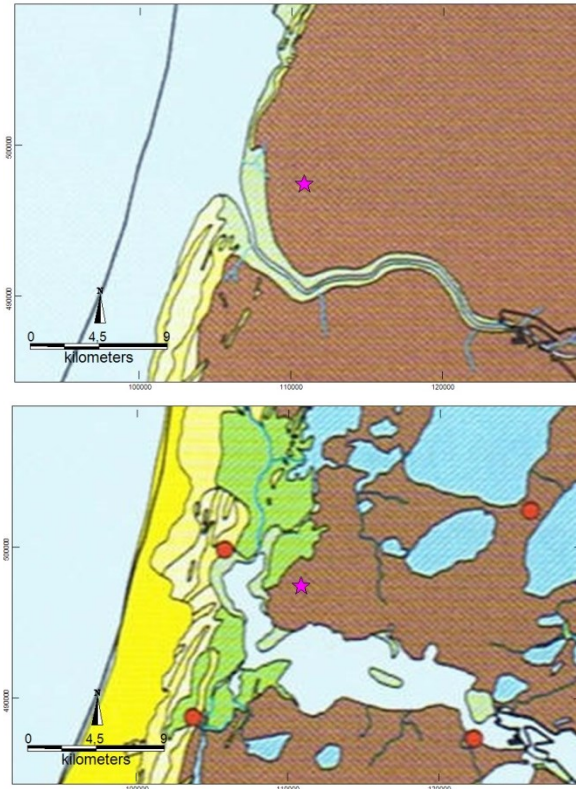

Afbeelding 2. De woning centraal in het perceel is in 2012 gesloopt. De gearceerde gebouwen zullen nog gesloopt moeten worden. De locaties van de voorziene woningen is weergegeven in het groen.

3 Archeologisch bureauonderzoek

3.1 Aardkundige gegevens

Uit de serie paeleogeografische kaarten van Nederland blijkt dat in de omgeving van het plangebied de holocene veengroei opgang is gekomen tussen 3.850 v. Chr. en 2.750 v. Chr.. Daarvoor maakte het plangebied deel uit van een uitgebreid getijdengebied waar wadafzettingen en in een later stadium kwelderafzettingen zijn gevormd. De veenvorming kon op gang komen als gevolg van processen die samenhangen met ontstaan van de strandwallen langs de Nederlandse westkust in deze periode.⁶

Afbeeldingen 3a en 3b. Paleogeografische kaarten van de omgeving van het plangebied, met de ligging van het plangebied (paarse ster). De schaalgrootte van de kaart zegt weinig over de lokale geologie maar de kaarten geven wel een indruk van de weidsheid van het veengebied rond 2.750 voor Chr. en het nog altijd aanwezige veen rond 1.500 na Chr.⁷

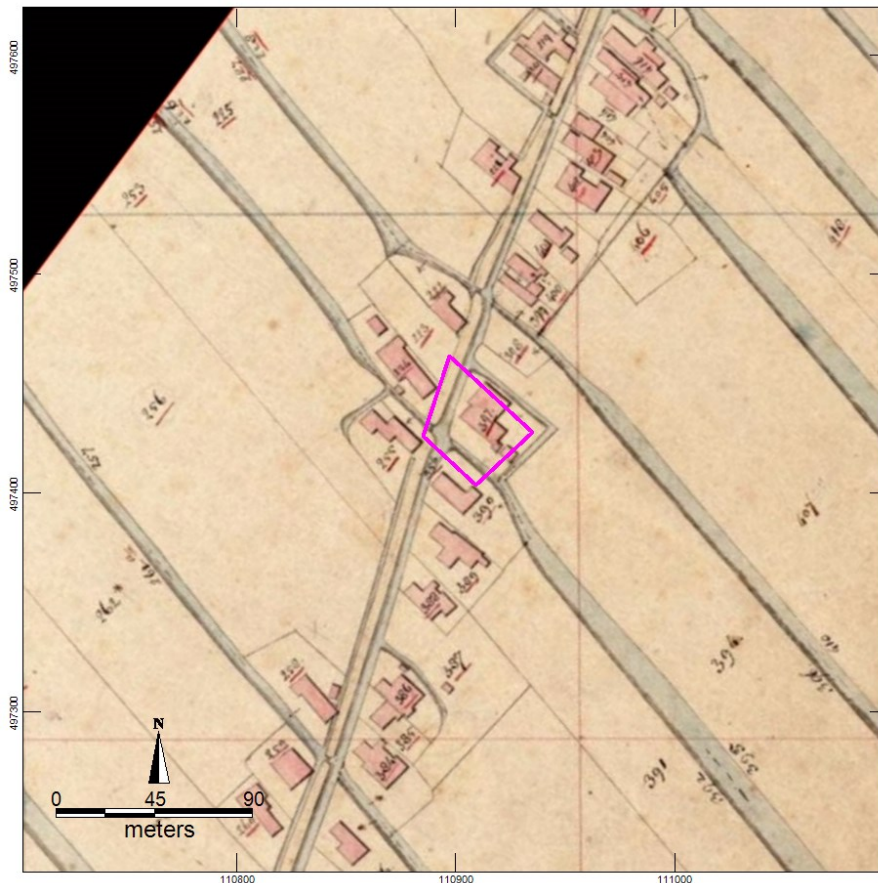
⁶ Berendsen 2004, Vos e.a. 2011,

⁷ Vos e.a. 2011

3.2 Historische situatie

De naam Assendelft wordt voor het eerst genoemd in 1063 en heeft te maken met de ligging van de nederzetting aan een gegraven (delfen) watergang.⁸

De oudste gedetailleerde kaart van het gebied is de kadastrale minuutplan uit de periode 1811-1832. Binnen het plangebied is waarschijnlijk een boerderij aanwezig. Het erf wordt aan alle zijden begrensd door een sloot. De vorm van het huidige perceel lijkt terug te voeren op de perceelsvorm van destijds.

Afbeelding 4. Plangebied op de minuutplan uit de periode 1811-1832.⁹

De woning die in het begin van de 20^e eeuw op de locatie staat is aanzienlijk kleiner dan de boerderij uit het begin van de 19^e eeuw. In de loop van de 20^e eeuw komt er een groter pand te staan (zie afbeelding 6).

⁸ Van Berkel & Samplonius 2006

⁹ Kadaster 1811-1832

Afbeelding 5. Plangebied geprojecteerd op een Bonneblad uit 1910.¹⁰

¹⁰ Bureau Militaire Verkenningen circa 1920

Afbeelding 6. Topografische kaart uit circa 1963.¹¹

Het is het pand op de kaart van 1963 dat waarschijnlijk gesloopt is in 2012 (zie volgende hoofdstuk). De sloten rondom het perceel zijn, met uitzondering van de sloot aan de zuidoostzijde, gedempt.

3.3 Archeologische informatie

Algemeen

Uit archeologisch onderzoek uitgevoerd in de omgeving van Assendelft is gebleken dat de top van het veen in de polders van Assendelft bewoond werd in periode late ijzertijd - Romeinse tijd. Na afsluiting van het Oer-ij estuarium vond in de Romeinse tijd vernatting plaats en begon een nieuwe fase van veengroei. Het veengebied van de Assendelverpolders werd verlaten in de 3^e eeuw. Tot op heden zijn geen vondsten bekend in het gebied uit de periode 3^e tot 10^e eeuw.¹² De veengroei ging door tot in de vroege middeleeuwen. In de 10^e eeuw vonden de eerste ontginningen plaats, waarvan archeologische resten zijn gevonden ten westen van Assendelft. Op het veen in de omgeving van het plangebied zijn talrijke vondsten uit de late middeleeuwen, vooral 13^e eeuw bekend, bekend (zie hieronder).

Bij de sloop van het voormalige woonhuis binnen het plangebied in 2012 is er een archeologisch onderzoek gedaan door oplettende amateur archeologen. Een verslag hiervan

¹¹ Kadaster 1963

¹² Borger 2000 en Vos 2015, p. 130

door R. Lute is opgenomen in bijlage 1. Uit dit onderzoek wordt geconcludeerd dat de boerderij die op de kadasterkaart uit 1823 te zien mogelijk tussen 1620 en 1650 gebouwd zou kunnen zijn, dit aan de hand van tegels en van een 2^e hands eikenhouten balk. Bij het onderzoek zijn geen kogelpotscherven gevonden die een mogelijke bewoning in de middeleeuwen aan kunnen tonen. Door middel van een aantal boringen is bepaald dat er een ophooglaag aanwezig is van tussen de 70 en 100 cm dikte. De bij het onderzoek aangetroffen scherven kwamen allemaal uit de bovenste 50 cm en de oudste daarvan kwamen uit de 16^e eeuw.

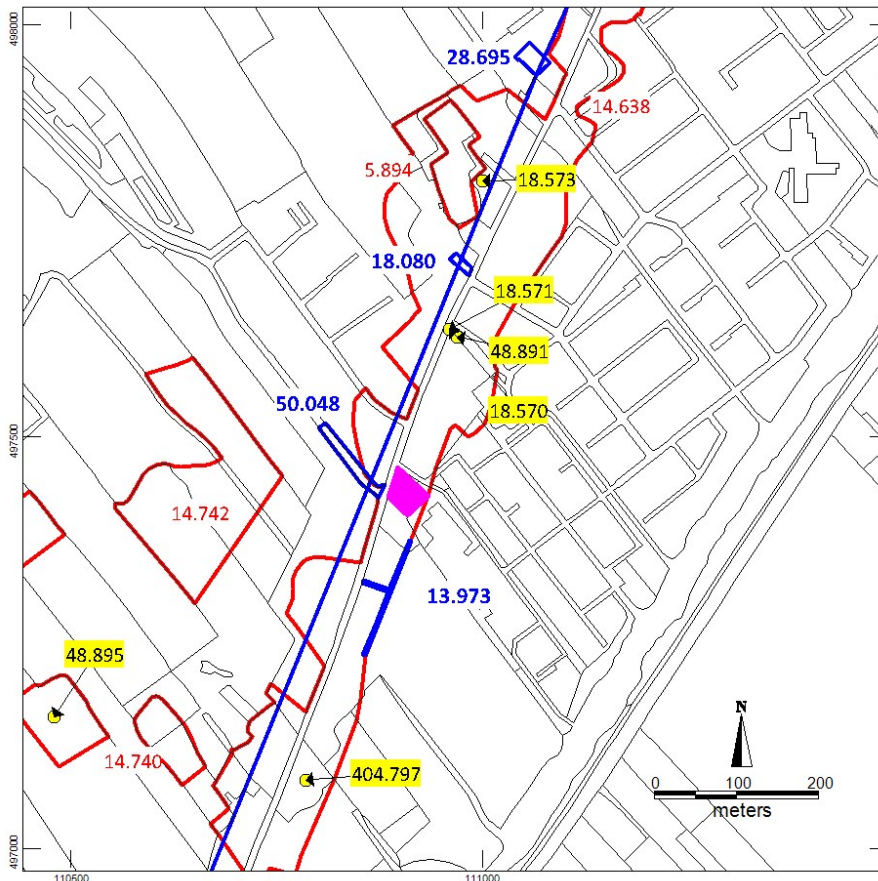
Gesteld wordt dat het goed mogelijk is dat er vanaf 70 cm-mv nog een middeleeuwse woonlaag aanwezig is.

AMK-terreinen (AMK= Archeologische Monumenten Kaart, zie afbeelding 7)

Het plangebied ligt binnen AMK-terrein 14638: de historische kern van het dorp Assendelft, waarvan de grens bepaald is op basis van kaarten uit 1849 – 1859.

Op circa 350 meter ten noorden van het plangebied ligt AMK-terrein 5894 (ook waarneming 18573). Dit is een terrein met sporen van de vroegste kerk in dit gebied uit de 11^e eeuw. Op grond van historische bronnen is de datering vastgesteld. Verwacht wordt dat in de ondergrond resten van begravingen, maar mogelijk ook (houten) voorgangers van kerkgebouwen aanwezig zijn.

Op circa 200 meter ten westen van het plangebied bevindt zich AMK-terrein 14742 en op circa 400 meter ten zuidwesten van het plangebied en liggen AMK-terreinen 14739 en 14740. Uit de bijbehorende beschrijvingen blijkt dat deze drie terreinen sporen herbergen van bewoning uit de Late Middeleeuwen (met name uit de 13^e eeuw), dit op basis van vondsten, bodemkenmerken, terreinkenmerken en veldnaam. Exacte locatie van de huisplaatsen is nog niet bekend.

Afbeelding 7, AMK-terreinen (rood), waarnemingen (geel) en onderzoeksmeldingen (blauw) nabij het plangebied.¹³

Op 200 meter ten noorden van het plangebied zijn drie waarnemingen gedaan (nrs 18571, 18570 en 48891). Het betreft resten van een laatmiddeleeuwse woonheuvel. Er is onder andere blauwgrijs laatmiddeleeuws aardewerk gevonden.

Op circa 350 meter ten zuiden van het plangebied ter plaatse van Dorpsstraat 263-265 zijn bij een booronderzoek archeologische indicatoren aangetroffen op het veen. Het gaat baksteen, fosfaat, mogelijk paaltje en compacte veenlagen (waarneming 404797).

Op 500 meter ten zuidwesten van het plangebied is middeleeuws aardewerk aangetroffen (waarneming 48895).

Onderzoeksmeldingen

Ter plaatse van de Genieweg is een archeologische begeleiding van de vervanging van het riool uitgevoerd. Geconcludeerd werd dat een vervolgonderzoek niet noodzakelijk was omdat de grond al geroerd was (Onderzoeksmelding 50048).¹⁴

Direct ten zuiden van het plangebied heeft archeologische onderzoek aangetoond dat de bodem zwaar verstoord en vervuild was (onderzoeksmelding 13973).

Op 300 meter ten noorden van het plangebied is een bureaustudie uitgevoerd. Aangeraden

¹³ Archis 2.0 2015 (losse bestanden)

¹⁴ Vaars 2014

werd om een planaanpassing door te voeren of een vervolgonderzoek uit te voeren (onderzoeksmelding 18080).

Op circa 600 meter ten noorden van het plangebied heeft een archeologisch booronderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmelding 28695). Tijdens dit onderzoek is vastgesteld dat de top van het Hollandveen ter plaatse bewerkt en omgezet is, vermoedelijk in de Late Middeleeuwen. Hier bovenop bevindt zich een gelaagd kleilig ophogingspakket dat elders langs de Dorpsstraat geïnterpreteerd is als mogelijke restanten van (huis)terpjes. Ook hier kan een dergelijke interpretatie niet uitgesloten worden. Het geheel wordt afgedekt door een recent aangebracht zandig egalisatiepakket. De minimale dikte hiervan bedraagt 0,50 m. Aangenomen mag worden dat tijdens de voorgenomen ontwikkeling, nieuwbouw, zeker plaatselijk de archeologisch interessante niveaus zullen worden aangesneden.

4 Archeologische verwachting

Binnen het plangebied Dorpsstraat 319-325 kunnen nog archeologische resten verwacht worden. Het gaat in ieder geval om resten van de nieuwe tijdse boerderijen, waarvan een kleinschalig archeologisch onderzoek al heeft uitgewezen dat deze terug gaan tot begin 17^e eeuw. Bij het onderzoek uitgevoerde grondboringen hebben ophogingen aangetoond tot een diepte van 70 tot 100 cm-mv, waarbinnen nog oudere resten aanwezig kunnen zijn. Op basis van vondsten in de omgeving kan het gaan om vindplaatsen die teruggaan tot in de 11^e eeuw, maar waarschijnlijk is een ouderdom tot in de 13^e eeuw. Op het veen in de omgeving van Assendelft zijn nog geen vondsten bekend uit de periode 3^e – 10^e eeuw. Uit de Romeinse tijd en late ijzertijd zijn vindplaatsen bekend ten westen van het dorp, waar kreken het veen ontwaterden, waardoor het begaanbaar werd. In de directe omgeving ontbreken vindplaatsen uit deze vroege periode tot op heden. Vindplaatsen van vóór de late ijzertijd worden niet verwacht.

Archeologische resten worden verwacht in de aangetoonde ophogingslagen en daaronder mogelijk veraarde veenlagen of lagen met kleibrokjes die kunnen duiden op grondbewerking van het veen ten behoeve van akkerbouw. Archeologische waardevolle resten worden verwacht onder een geroerde en opgebrachte laag uit de nieuwe tijd met een dikte van circa 50 cm.

Naast de bodemverstoring van de bovenste 50 cm van het terrein zijn langs de noordwest, zuidwest en noordoostzijden van het perceel gedempte sloten aanwezig. De bodemverstoring is hier dieper. De slootbodems kunnen echter ook nog archeologische resten bevatten.

5 Aanbeveling/Selectieadvies

Het wordt aanbevolen om in het plangebied Dorpsstraat 315-321 een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren bij graafwerkzaamheden die dieper gaan dan 50 cm –mv. Om verder archeologisch onderzoek te voorkomen wordt het aangeraden om graafwerkzaamheden dieper dan 50 cm-mv te vermijden. Is dit niet mogelijk dan wordt aangeraden om ter plaatse van de voorziene bodemverstoringen een gravend archeologisch onderzoek uit te voeren door middel van een proefsleufonderzoek.

Gezien de beperkte oppervlakte van de te verstoren bodem wordt aangeraden om een uitbreiding van proefsleufonderzoek tot een archeologische opgraving mogelijk te maken.

Gravend archeologisch onderzoek mag alleen worden verricht op basis van een door de bevoegde overheid goedgekeurd Programma van Eisen.

ArGeoBoor wijst erop dat men bij bodem verstorende activiteiten, ook buiten het hier aangegeven adviesgebied, wettelijk verplicht is om eventuele (toevals)vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OC&W (Monumentenwet 1988, artikel 53). Het rijk heeft deze taak in de praktijk gedelegeerd naar de lagere overheden. In dit geval wordt aangeraden om in dergelijke gevallen contact op te nemen met de gemeente Zaanstad.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2004: De vorming van het land. Inleiding in de geologie en de geomorfologie. Fysische geografie van Nederland.
- Borger, G.J., 2000: Agrarisch veenlandschap. In: Het Nederlandse landschap. Een historisch-geografische benadering. 55-86.
- De Mulder, E.F.J., M.C., Geluk, I.L. Ritsema, W.E., Westerhoff en T.E. Wong, 2003: De ondergrond van Nederland. Wolters Noordhoff Groningen/Houten.
- Vos, P.C., J. de Koning en R. van Eerden, 2015: Landschape history of the Oer-ij tidal system, Noord-Holland (The Netherlands). In Vos, 2015.
- Vos P.C., 2015: Origin of the Dutch coastal landscape. Long-term landscape evolution of The Netherlands during the Holocene, described and visualized in national, regional and local paleogeographical map series.

Bronnen Geraadpleegde Kaarten

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN-2): 2007-2012. Geraadpleegd op <http://www.ahn.nl/pagina/viewer.html>.
- Bureau Militaire Verkenningen 1830-1850. Veldminuut. Geraadpleegd op <http://www.arcgis.com/>
- Bureau Militaire Verkenningen, rond 1920: Bonnebladen. Geraadpleegd op <http://www.topotijdreis.nl>
- Kadasterkaart (minuutplan) 1811-1832: Assendelft, Noord-Holland, sectie C, blad 01. Geraadpleegd op <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>.
- Kadaster 1963. Topografische kaart van Nederland 1:25.000. Blad 25B. Geraadpleegd op <http://www.topotijdreis.nl>
- Kadaster en 2012: Topografische ondergrond van Nederland schalen 1: 10.000 en 1: 25.000. <http://www.kadaster.nl/top10nl> (open data).
- Vaars, J.P.L., 2014: Archeologische begeleiding Genieweg - hoek Dorpsstraat te Assendelft, gemeente Zaanstad. Argo 50.
- Vos, P.C., J. Bazelmans, H.J.T. Weerts en M.J. van der Meulen 2011: Atlas van Nederland in het Holoceen. Amsterdam.

Overige Bronnen

- Rijksdienst Cultureel Erfgoed 2015: Losse bestanden van AMK-terreinen, waarnemingen en onderzoeksmeldingen bijgewerkt tot augustus 2015.

Bijlage 1. Verslag René Lute archeologisch onderzoek Dorpsstraat 315-321

ONDERZOEK AAN DE DORPSSTRAAT 319 TE ASSENDELFT

2012.11 van 12 tot en met 16 mei 2012 coördinaten 110.900/479.490

Aan de dorpsstraat 319 in Assendelft stond al jaren een leegstaand houten huis.

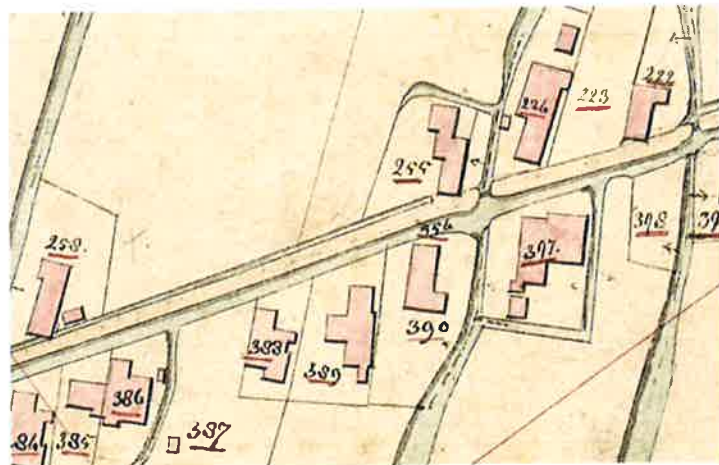

Jaren geleden heb ik de eigenaar, de heer D. Noë al eens benaderd of er sloopplannen voor waren. Velen jaren later was het zover, hij was met weinig middelen het huis zelfstandig netjes aan het demonteren.

Volgens overlevering zou het pand ongeveer 100 jaar oud moeten zijn.

De opa van de heer Noë heeft als houtkrullen knecht nog meegeholpen om het pand bouwen. In het pand waren verschillende hergebruikte balken te herkennen, wat we nu met een mooi woord recyclen noemen, is eeuwen lang al een hoogst noodzakelijke gewoonte. Ook nu heb ik weer 2 Grenen en 1 Eikenhouten balk van 5 meter meegenomen voor hergebruik. Over de toch wel bijzondere Eikenbalk zal ik later nog meer gaan vertellen.

Als we de kadasterkaart uit 1823 bekijken is duidelijk te zien dat op het perceel ooit een grootte boerderij heeft gestaan. Het perceel met kadaster nummer C397 is nu het huidige adres aan de dorpsstaat 319 welke te zien is aan de rechterkant van de kaart, met de haakse sloot als erf afscheiding aan de weiland kant.

Tijdens de volkstelling uit 1829 heeft de boerderij, nummer 101 gekregen en woonde er in totaal 11 mensen op dit adres. De hoofdbewoner was de toen de 30 jaar oude heer Daniel op't Land ,protestant en van beroep veehouder. Met zijn vrouw Jannetje Crok hadden zij destijds een zoon en vier dochters in de leeftijd van 1 tot 8 jaar. Daniel op't Land was ook eigenaar van het noordelijke gedeelte van een huis met nummer C386 welke links op de kaart te zien is. In totaal had hij volgens het kadaster 30 bezittingen zoals; tuin, polderwater, molentje+erf, weiland, boomgaard en twee huizen.

Bij de vereniging hebben zich verschijnende nieuwe leden aangemeld, en deze locatie leende zich prima om deze mensen eens wat veldwerkzaamheden bij te brengen. Tijdens de sloop kwamen er heel veel poeren te voorschijn, deze zijn met de sloop helaas verdwenen voordat deze ingemeten konden worden.

Op zaterdag 12 mei '12 hebben we met flink wat enthousiaste leden van de vereniging een begin gemaakt met het schoonmaken van het oppervlak en het volgen en vrijleggen van de nog aanwezige muren. Al snel kregen we het idee dat de muren, en de schoorsteenfundering wel eens veel ouder konden zijn als die van het laatste huis. Dit zou dus kunnen betekenen dat er een kleiner huis gedeeltelijk op de zware fundering van de eerdere boerderij is gezet. Dit is iets wat wel vaker gedaan wordt, de oude fundering mag dan wel verzakt zijn en niet meer recht, maar heeft wel een stevige ondergrond waar vervolgens weer een nieuwe rechte muur op gemetseld kan worden.

Als je op de kadasterkaart uit 1963 kijkt waar het inmiddels gesloopte huis op staat, zou dit heel goed mogelijk kunnen zijn.

Bij het schoonmaken van het oppervlak kwamen vlak onder de oppervlakte tegels uit de periode 1620/1650 te voorschijn met afbeeldingen van bewapende soldaten en jachtravellers. De tegels die nog heel waren vertoonden allemaal mankementen zoals uitgezakt verf waardoor de afbeeldingen uit het midden en niet meer mooi waren. Het idee is dan ook dat de mislukte en stukende tegels 100 jaar geleden zijn weggegooid bij de sloop van het vorige pand. In totaal werden er fragmenten van 11 verschillende tegels gevonden met allemaal dezelfde Wan Li of Meander hoekversieringen.

Bij deze opgraving waren de metalen voorwerpen niet echt ruim aanwezig, of interessant genoeg om lang bij stil te staan.

Er zaten een 17^e eeuwse duiten bij, een tapkraanbinnenkant en een gesp uit deze tijd.

Een puntig voorwerp van roodbakend aardewerk leverde de nodige vragen op. Het heeft een glazuurlaag met mangaan verkleuringen. Het voorwerp is hol van binnen en heeft de volgende afmetingen; 80 mm hoog met een gat onderin van $\varnothing 27$ mm en de grootste buitenmaat is $\varnothing 66$ mm. Kees van Roon heeft een afbeelding van het Dakpanmuseum in Alem (Gelderland). Hier zijn dakversieringen te zien met een nagenoeg de zelfde bovenkant als het in Assendelft gevonden exemplaar.

In Oost-Knollendam aan de Sluisweg is in januari 2008 ook een enigszins gelijkend voorwerp gevonden. Bij dit voorwerp werd gedacht aan een functie om regen en vogels uit je schoorsteen te kunnen weren omdat aan de binnenzijde ringen zijn gemaakt waar de rook zigzaggend door heen kan stromen. Omdat de gevonden knop uit Assendelft een fragment is zal zijn functie nooit met zekerheid vastgesteld kunnen worden.

Een ander intrigerend voorwerp was de vondst van twee stukken leisteen die aan elkaar paste en een cirkel vormde van ca. 10 cm. In het midden bevinden zich twee gaatjes en gedacht werd aan kinderspeelgoed. Van een stuk leisteen, ook daar gevonden hebben we deze schijf nagemaakt. Door rondslingeren en met behulp van een touwtje als eindloze lus door de gaatjes en om je duimen heen is het mogelijk om hem heel snel rond te laten draaien door het touwtje te spannen en te laten vieren. Een snorrebot? Maar dan van steen? Een snorrebot heeft zijn naam te danken aan het snorrende geluid wat deze produceert en zijn meestal vervaardigd uit bot. Onze replica draait wel heel hard, maar maakt geen geluid als deze vrij in de lucht ronddraait. De meningen zijn verdeeld, maar persoonlijk denk ik dat een kind in de 17^e tot 20ste eeuw het al een hele beleving vind om een speeltje heel hard rond te laten draaien.

Bij een onderzoek in een oude gedeelte in Assendelft zijn we altijd benieuwd naar de bewoningsgeschiedenis. Bij dit onderzoek zijn helaas geen kogelpotscherven gevonden die een mogelijke bewoning in de middeleeuwen aan kunnen tonen. Doormiddel van een aantal boringen zijn we er achter gekomen dat in diverse periodes er uiteindelijk een ophooglaag van tussen de 70 en 100 cm op is gebracht. Het is dus nog goed mogelijk dat er in een diepere laag nog wel een middeleeuwse woonlaag aanwezig is. De gevonden scherven kwamen allemaal uit de bovenste 50 cm en de oudste daarvan kwamen uit de 16^e eeuw.

Ouderdom van de boerderij;

In een oude boerderij zie je in een stal of de hooiberg wel balken die aan de buitenkant helemaal vermormeld zijn en dit soort zware balken waren in het pand als vloerbalken gebruikt. Er bestaat een grote kans dat al het hergebruikte hout uit de eerdere boerderij is gekomen die nog op de kadasterkaart uit 1823 te zien is, maar hoe oud zou zo'n pand kunnen zijn?

tussen de drie al eerder genoemde balken zat een Eikenhouten balk waarvan een monster door stadsarcheoloog van Zaanstad, Piet Kleij opgestuurd is voor dendrologisch onderzocht. Het opgestuurde monster bevatte 171 jaarringen waar een verassend oude datering uit kwam, zo was de eerste jaarring uit het jaar 1389 en

de laatste uit 1559. Heb er een studie van gemaakt, als ik de balk die ik ga gebruiken goed bekijk, kom ik aan een laatste jaarring uit 1565, dus 6 jaarringen erbij. Het zachte spinhout is helaas verdwenen en in het rapport gaan ze er van uit dat een boom van deze leeftijd tussen de 14 en 26 spintringen zou kunnen bevatten. Dan kom ik uit op $1565 + 14 = 1579$ of $1565 + 26$ ringen = 1591, dus ergens tussen 1579 en 1591 zal deze boom zijn gekapt. Het rapport vermeldde verder nog dat de datering voor 99,99% zeker is en dat de boom hoogstwaarschijnlijk opgegroeid is in het zuidwesten van Noorwegen. In deze dus historische balk zijn in de loop van jaren heel wat functionele gebruikerssporen gehakt, een idee was dat de balk een functie als kinderbalk heeft gehad, dit is een plafondbalk waar in uitsparingen weer zijbalken rusten. Vreemde is wel dat deze balk over de gehele lengte is verschraald met een uitsparing van 2×7 cm wat je bij een kinderbalk weer niet tegen komt. Dit is weer een geval, een onderzoek werpt alleen maar weer meer vragen op en misschien is de eerste functie van de balk wel te vinden in de scheepsbouw? En zullen de twee niet onderzochte Grenenbalken ook deze ouderdom bevatten?

Conclusie;

De boerderij die op de kadasterkaart uit 1823 te zien is zou dus mogelijk tussen 1620 en 1650 gebouwd kunnen zijn, dit aan de hand van de gevonden tegels en toen al voorzien van een 2e hands Eikenhouten balk. Kon deze balk maar praten na alles wat hij heeft meegemaakt, en ook nu ga ik deze balk weer met veel liefde gebruiken voor me in aanbouw zijnde schuur.

René Lute